

Kulturutskottet

Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken (SRR 6/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande och till finansutskottet och framtidsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet:

- framtidsutskottet FrUU 8/2018 rd
- finansutskottet FiUU 14/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Esko Ranto, undervisnings- och kulturministeriet
- professor Hannu Itkonen, Jyväskylän universitet
- generalsekreterare Minttu Korsberg, Statens idrottsråd
- utvecklingschef Jarkko Lahtinen, Finlands Kommunförbund
- ledande expert Jari Lämsä, Forskningscentralen för tävlings- och toppidrott
- direktör Eino Havas, Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES
- verksamhetsledare Riitta Hämmäläinen-Bister, Suomen kunto- ja terveystoimintakeskusdistys SKY ry
- utbildnings- och utvecklingsdirektör Anne-Mari Jussila, UKK-institutet
- generalsekreterare Christel Björkstrand, Finlands Svenska Idrott
- regiondirektör Ari Koskinen, Hämeen Liikunta ja Urheilu ry
- politices doktor, docent, direktör Päivi Topo, Äldreinstitutet
- regiondirektör Petri Harsunen, Mellersta Österbottens Idrott rf
- regiondirektör Petri Lehtoranta, Keski-Suomen Liikunta ry
- verksamhetsledare Kristiina Jakobsson, Koululiikuntaliitto KLL ry
- ordförande Kasper Salin, Förbundet för Lärare i Idrott och Hälsokunskap rf
- vice ordförande Harri Nurmi, Studerandenas Idrottsförbund rf
- ordförande Joonas Suikula, Studerandenas Idrottsförbund rf
- regiondirektör Aino-Maija Siren, Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu PLU ry
- specialsakkunnig Päivi Nykyri, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- verksamhetsledare Tommi Yläkangas, Anpassad Motion SoveLi rf

Betänkande KuUB 22/2018 rd

- verksamhetsledare Pekka Potinkara, Finlands Professionella Tränare rf
- ordförande Joonas Kapiainen, Suomen elektronisen urheilun liitto - SEUL ry
- verksamhetsledare Jarmo Saarela, Suomen Jääkiekkoilijat ry
- verksamhetsledare Eki Karlsson, Suomen Latu ry
- direktör för enheten för toppidrott Mika Lehtimäki, Finlands Olympiska Kommitté rf
- verkställande direktör Mikko Salonen, Finlands Olympiska Kommitté rf
- generalsekreterare Marco Casagrande, Finlands Bollförbund rf
- utvecklingschef Katja Saarinen, Finlands Paralympiska Kommitte rf
- medlem Niina Antikainen, Suomen Tanssinopettajain Liitto STOL ry
- verkställande direktör Harri Aalto, Finlands Friidrottsförbund rf
- generalsekreterare Teemu Japissu, Finlands idrotts integritet centrum rf
- verksamhetsledare Sari Tuunainen, Suomen Valmentajat ry
- verksamhetsledare Riikka Juntunen, Finlands Handikappidrott och -Motion VAU rf
- ordförande Olli-Pekka Karjalainen, Urheilijayhdistys KILPA ry
- styrelseledamot Asko Härkönen, Urheiluopistojen Yhdistys ry
- generalsekreterare Luukkainen Nina, Urheiluopistojen Yhdistys ry
- professor Antti Aine
- magister i gymnastik- och idrottsvetenskap Kaisa Wallinheimo.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- försvarsministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- projektet PRACT
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Arbetshälsoinstitutet
- Andningsförbundet rf
- Turism- och Restaurangförbundet rf
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- Finlands Hjärtförbund rf
- Trasek ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådets idrottspolitiska redogörelse är ett nytt och viktigt initiativ för att utveckla den finländska idrottspolitiken. Redogörelsen presenterar ett stort antal utvecklingsförslag vars budskap är klart, att locka finländare att motionera, ung som gammal. Den finländska idrottskulturen bygger starkt på samarbetet mellan medborgarverksamheten och den offentliga sektorn. Den privata sektorns idrottstjänster utgör i dag också en växande verksamhetsgren.

Kulturutskottet vill betona den i redogörelsen presenterade nutidsbeskrivningen där det mest centrala är att motions- och idrottskulturen har differentierats såväl organisatoriskt som i fråga om motionsbeteendet på individnivå, den fysiska aktiviteten är starkt polariserad och den fysiska aktiviteten har minskat överlag i samhället och märkbart också bland barn och unga.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Framför allt den vuxna och äldre befolkningen är vanligen fysiskt aktiv utanför den organiserade verksamheten. Detta har resulterat i att betydelsen av organiserad idrottsverksamhet med låg tröskel ökar, men samtidigt förverkligas en likvärdig och jämlik idrott inte till alla delar. För att förbättra situationen behöver bland annat medborgarverksamheten inom idrotten stöd utifrån sina egna premisser

Kulturutskottet instämmer med synpunkterna på nuläget, att betydelsen av kunskapsbaserat ledarskap inom det idrottspolitiska beslutsfattandet ökar, likaså betydelsen av etiska aspekter och en socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Som underlag för kunskapsbaserat ledarskap behövs forskningsrön, inbördes samordning mellan olika aktörer och en fungerande arbetsfördelning exempelvis inom organiseringen av elitidrott och träning. Utskottet betonar betydelsen av en omfattande forskningsöversikt i samband med redogörelsen. De forskningsresultat som uppräknas där bör enligt utskottets bedömning utnyttjas för framtidens idrottspolitiska riktlinjer.

Utskottet vill betona att idrotten är sammanlänkad med levnadsförloppet hos var och en, eftersom idrott är ett personligt val för alla. I stället för att fokusera på prestationer och eftersträva utifrån definierade ideal bör strävan vara att var och en finner idrottsglädje och sitt eget sätt att se till sitt välmående. Det är viktigt för utvecklingen av människans totala hälsa och främjar ett sunt förhållningssätt till den egna kroppen och de egna prestationerna. Det går att sätta sig i rörelse på olika sätt och all motion gör gott, vare sig det är vardagsmotion, fritidsaktivitet eller tävlingsidrott. Utskottet understryker friluftsliv som en viktig motionsform men också dess betydelse för att främja psykiskt välbefinnande och lindra stress. Att föräldrar och barn motionerar tillsammans inverkar redan tidigt på barns och ungas senare förhållningssätt till idrott och utbytet av det.

Kulturutskottet konstaterar att de vetenskapliga bevisen på att fysisk aktivitet främjar hälsan, välbefinnandet och funktionsförmågan är allt mer obestridliga. Därför är det ytterst motiverat med stöd och vägledning för många slags motionsfrämjande metoder för att sprida en rörlig livsstil. För att öka motionen i samhället bör fokus läggas på organiseringen av all slags verksamhet. Att aktivera vardagsmotion och bygga och underhålla lokala idrottsplatser intar då en nyckelroll. Som stöd för samhällets beslutsfattande och planering behövs en heltäckande bedömning av effekterna av fysisk aktivitet. Kulturutskottet ser det som utmärkt med avseende på att främja idrott och fysisk aktivitet att den idrottspolitiska redogörelsen jämte åtgärder är uppbyggd enligt modellen om fysisk aktivitet genom livet och på grundval av centrala institutioner för olika livsskedan (alla skolstadier, värnpliktstiden, arbetslivet och pensionen).

Särskilt i kommunerna bör välfärden för barn och unga vara ett långsiktigt strategiskt val och en prioritet om vi vill ha genomslag och resultat i människans olika levnadsskeden. Detta strategiska viljeläge ska beröra alla förvaltningsgrenar och skolor och läroanstalter. Exempelvis skolgymnastiken når hela åldersklasser och får alla elever i rörelse. Skolans hälsovårds- och kuratorstjänster är lätta att nå och genom dem kan också attityder till motion påverkas. Kommunernas idrottsplatser, promenad- och cykelvägar och andra infrastrukturtjänster som lockar till vardagsmotion samt friluftsmålen är en nödvändig del av kommunens främjande av hälsotion för hela befolkningen. Idrottsturismen och möjligheterna att erbjuda privata idrottstjänster hör också direkt ihop med idrottsfrämjandet i kommunerna.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Kommunerna ansvarar för merparten av byggandet och upprätthållandet av idrottsanläggningar, och 2017 investerade kommunerna 190 miljoner euro i idrottsanläggningar. Staten stödjer byggandet av idrottsplatser med cirka 30 miljoner euro per år. Redogörelsen uttrycker behov för extra stöd som främst ska styras till kommunala projekt, men också till andra projekt som kompletterar kommunens utbud av idrottsanläggningar. Kulturrutskottet menar att också regionala idrottsplatsprojekt bör stödjas. Särskilt i områden med befolkningsförlust är stödet viktigt för att kunna upprätthålla möjligheterna till motion för områdets invånare.

Endast var femte vuxen rör på sig tillräckligt med tanke på hälsan, och den fysiska inaktiviteten ökar sjukfrånvaron och arbetshälsoproblemen. Utskottet stöder åtgärdsförslagen i redogörelsen om att öka idrottsrådgivningen som en etablerad del av företagshälsovården och ökad fysisk aktivitet på arbetsplatserna.

Grunden för det finska idrottssystemet är ett mångdimensionellt föreningsfält och en stor mängd aktiva personer som deltar i organisationsarbete. Kulturrutskottet instämmer i iakttagelsen i redogörelsen att människor fortfarande vill hjälpa och delta, men önskemålen och förväntningarna på frivilligverksamheten har delvis förändrats. Det blir allt svårare att få folk att binda sig till långsiktiga, tidskrävande aktiviteter. Det finns många konkurrerande fritidssysselsättningar. Utskottet ser det som riktigt och motiverat att det primära syftet med de understöd som beviljas riksfattande idrottsorganisationer (cirka 40 miljoner euro per år) är att upprätthålla och utveckla en livskraftig, mångsidig, likvärdig och jämlik medborgarverksamhet inom idrotten i Finland och på det sättet erbjuda befolkningen mångsidiga möjligheter till fritidsaktiviteter och deltagande.

Kommunernas understöd till idrottsföreningarna möjliggör i hög grad kontinuitet i de lokala föreningarnas verksamheten. Staten stödjer utvecklingen av föreningsverksamhet med cirka 4 miljoner euro per år. Lokala föreningar och kommunala tjänster intar en nyckelroll när det eftersträvas minst en fritidsaktivitet för alla barn och unga. För att stödja detta utvecklas ett hobbybuss för alla elever i grundskolan. Kulturrutskottet vill betona vikten av att anordna idrottsmöjligheter med låg tröskel där kostnaderna inte hindra barn och unga från familjer med små tillgångar att delta i verksamheten på lika villkor.

Kulturrutskottet instämmer i hög grad med synpunkterna och åtgärdsförslagen i redogörelsen och anser att redogörelsen håller en hög kvalitet. Utskottet tar i detta utlåtande upp endast vissa centrala ämnesområden i redogörelsen. Samtidigt hänvisar kulturrutskottet till de förtjänstfulla utlåtanden som erhållits av finansutskottet och framtidsutskottet (FiUU 14/2018 rd och FrUU 8/2018 rd).

Hälsoeffekter av fysisk aktivitet och priset för orörlighet

Redogörelsen betonar att en fysiskt passiv livsstil är på väg att bli ett globalt folkhälsoproblem. Fysisk inaktivitet är enligt WHO den fjärde största riskfaktorn när det gäller dödsfall som orsakas av livsstilssjukdomar. Motion och idrott inverkar positivt på såväl det fysiska som det psykiska och sociala välmåendet. Utskottet understryker att fysisk inaktivitet också i Finland är en allvarlig folkhälsoutmaning vars kostnadseffekter på årsnivå uppgår till över tre miljarder euro.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Forskning visar att fysisk aktivitet har ett tydligt samband med många samhälleliga utmaningar såsom risken att insjukna i flera livsstilssjukdomar, livskvaliteten, skolframgången samt äldres funktionsförmåga och därmed förmåga att klara sig hemma. Under utskottets sakkunnigutfrågning har det betonats att risken att insjukna i en mängd sjukdomar ökar på grund av fysisk inaktivitet. I Finland finns 300 000 personer som lider av typ 2-diabetes och uppskattningsvis 150 000 personer som ännu inte fått diagnosen. Cirka 5 procent lider av depression och FPA ersätter årligen 2,3 miljoner sjukfrånvarodagar som beror på depression. FPA ersätter också årligen cirka 1,7 miljoner sjukfrånvarodagar som beror på ryggsjukdomar. Kostnaderna för sjukdagpenning på grund av ryggsjukdomar uppgår till cirka 100 miljoner euro per år.

Enligt utredningen Liikkumattomuuden lasku kasvaa (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018) förorsakar brist på fysisk aktivitet, mycket sittande och dålig kondition samhället årliga kostnader på minst 3 miljarder euro då kalkylen beaktar kostnaderna för social- och hälsovård, produktivetskostnader, förlust av förvärvsskatt, utbetalade arbetslöshetsförmåner och kostnaderna för marginalisering.

Beroende på beräkningssätt uppgår de årliga kostnaderna och produktivetsförlusterna till 3,2—7,5 miljarder euro. Enligt modellen för minsta kostnader blir de årliga kostnaderna och produktivetsförlusterna 3,2 miljarder euro.

Men enligt sakkunniga kan kostnaderna för brist på fysisk aktivitet inte beskrivas med en enda enskild summa som skulle täcka alla kostnader. Däremot kan det sägas att de årliga kostnaderna för brist på fysisk aktivitet uppgår till flera miljarder euro. Kostnaderna kommer att öka ytterligare när den finländska befolkningen åldras och sjukligheten tilltar. De direkta kostnaderna för Finlands hälsovård beräknas stiga med 29 procent fram till 2030 och med 58 procent fram till 2040 jämfört med 2014 års kostnader.

Enligt nuvarande forskning tillbringar finländska vuxna merparten av sin vakna tid på stället sittande eller liggande, och för raskare motion används under en timme per dag. Resultaten av konditionstest är i genomsnitt bättre för män än för kvinnor, likaså för unga åldersklasser jämfört med äldre. I vuxnas fysiska aktivitet och orörlighet ser det inte ut att ha skett några större skillnader under de sex senaste åren. Barn och ungdomar tillbringar i genomsnitt hälften av sin vakna tid sittande eller liggande och rör sig minst raskt knappa 2 timmar per dag. Tiden för orörlighet ökar med åldern, på vardagar rör man sig mer än under veckoslut. För barn med liten fysisk aktivitet försiggår en betydande del av aktiviteten på vardagar under skoldagen.

Endast cirka var fjärde finländsk vuxen uppfyller den nuvarande rekommendationen för fysisk aktivitet. Rekommendationen för barn uppfylls av cirka hälften av barnen i skolåldern, men klart under 20 procent av de som går i årskurs nio. Rekommendationerna för fysisk aktivitet är under revidering i Finland för alla åldersgrupper, och samtidigt förnyas de aktivitetsrekommendationer som ska tillämpas. Uppdateringen görs genom ett omfattande nationellt samarbete, men ansvaret som huvudkoordinator ligger hos UKK-institutet. Kulturutskottet vill betona hälsomotionsrekommendationernas betydelse som en faktor som styr och ökar motivationen till fysisk aktivitet. De nya rekommendationerna ska beaktas också inom idrottspolitiskt beslutsfattande på alla nivåer.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Utskottet konstaterar att minst 15 procent av befolkningen, det vill säga dryga 800 000 personer har begränsningar i funktionsförmågan. En del av dem har svårt att använda motionstjänster som är allmänt tillgängliga och de behöver anpassad motion samt specialkunnande. Tröskeln till fysisk aktivitet, motion och idrott kan också vara högre på grund av livssituationen, som ofta är mer krävande för personer med funktionsnedsättning än för befolkningen i genomsnitt. Faktorer som hotar välbefinnandet verkar också ofta hopa sig hos samma personer. I april 2018 färdigställdes utvärderingsrapporten ”Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä” (Staten som främjare av anpassad motion och handikappidrott) som beställdes av statens idrottsråd och utarbetades av Liikuntatieteellinen seura. Den ger underlag för att bedöma nuläget för anpassad motion.

Idrott för alla

I redogörelsen sägs att vi behöver betydande satsningar för att möjliggöra att utbudet på motion är stort i alla livsskedet och särskilt där människor annars finns, dvs. inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, läroanstalterna på andra stadiet, högskolorna, försvarsmakten, arbetslivet, hälso- och sjukvårdens tjänster och äldreservicen. Viktigt är att väcka upp ett rörligt levnadssätt i barndomen och att det fortgår ända till ålderdomen.

Det finländska utbildningssystemet är en viktig och fungerande ram för ett systematiskt främjande av fysisk aktivitet bland vårt lands barn, unga och unga vuxna. På alla stadier i utbildningssystemet bör det enligt sakkunnigyttrande skapas smarta, tidsenliga och positivt stimulerande och lockande förhållanden för idrott och fysisk aktivitet (inklusive fysiska motionsförhållanden, förhållanden som lockar till vardagsaktivitet och en verksamhets- och attitydkultur i läroanstalterna).

Redogörelsen hänvisar bland annat till projektet Skolan i rörelse för grundläggande utbildning, som har upphört som projekt. Snarlika program föreslås i redogörelsen också för andra utbildningsstadier, det vill säga Småbarnspedagogiken i rörelse 2020—2022, Studier i rörelse (andra stadiet) 2019—2021 och Studier i rörelse (högskolor) 2022—2024. Kulturutskottet stöder att verksamhetsmodellen skolan i rörelse sprids till alla utbildningsstadier. Utskottet framhåller att engagemang i idrottsfrämjandet inte i någon skolgemenskap får vara enbart den enskilda lärarens val, utan en gemensam verksamhetsprincip för skolgemenskaperna som aktivt leds med kunskap exempelvis genom att beakta resultaten av skolhälsoenkäter och motionsindikatorer.

Privata aktörer inom motionsfältet såsom gymföretag och företag inom turism och friluftsliv erbjuder en mångfald av avgiftsbelagda motions- och konditionstjänster för familjer och särskilt för vuxenbefolkningen. Också aktörer inom tredje sektorn ordnar frilufts- och motionsevenemang för hela familjen och erbjuder viktiga utflykts- och konditionsmöjligheter både för grupper och för självständigt motionerande. Dessa aktörer har en stor betydelse för befolkningens sammantagna motionsidkande.

Kulturutskottet ser det som ytterst angeläget att det satsas starkt på möjligheterna till hälsofrämjande genom motion för grupper som möter utmaningar i motionshänseende genom att öka de praktiska möjligheterna till individuellt lämplig hälsotion och specialidrott och anpassad motion. För att dämpa ökningen av kostnaderna för fysisk inaktivitet har främjande av motion för

Betänkande KuUB 22/2018 rd

dessa grupper en alldeles särskild betydelse. Att satsa på utvecklingsbehoven för anpassad motion och paraidrott är en betydande del av en likvärdig och jämlik idrott.

Kulturutskottet upprepar sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2019 (KuUU 10/2018 rd — RP 123/2018 rd) "att det i samband med att processen för integrering av paraidrotten övervägs om grenförbunden kan uppmuntras att sköta tillgänglighets-, jämställdhets- och jämlikhetsfrågorna så bra som möjligt med hjälp av ett särskilt penningstöd." Detta penningstöd bör styras också till andra frivilligorganisationer som får statsunderstöd.

Strävan efter jämlika idrotts- och motionsmöjligheter innebär för personer med funktionsnedsättning tjänster som ger möjligheter i vardagen, exempelvis assistenttjänster enligt handikappservicelagen, som gör det möjligt att lämna hemmet för att exempelvis motionera, egna grupper för paraidrott eller specialidrott men också möjligheter att röra sig i allmänna grupper eller delta i motion som är öppen för alla. Utskottet vill lyfta fram denna dubbla strategi, som samtidigt förutsätter såväl att skillnaderna erkänns som att alla är jämlika.

Idrott i rådgivningstjänster, småbarnspedagogik och förskola

Undersökningar har visat att många familjer behöver aktivitetsrelaterad livsstilsrådgivning redan när de besöker rådgivningsbyrån. Främjandet av fysisk aktivitet ingår i rådgivningsbyråernas lagstadgade uppgifter. Kulturutskottet anser att det är viktigt att familjerna får stöd och uppmuntran till fysisk aktivitet och andra sunda levnadsvanor redan innan barnet föds, samt information om motionens inverkan. På så sätt får barnets fysiska tillväxt och utveckling samt tillägnet av en rörlig livsstil en bra start och det möjliggörs en fortsatt rörlig livsstil för gammal och ung.

Utskottet betonar att familjemotionen förtjänar större uppskattning och nya möjligheter. Hälsovårdarnas kompetens i livsstilsrådgivningen, framför allt när det gäller fysisk aktivitet och näring, har stärkts genom utbildningen Smarta familjen som en del av social- och hälsovårdsministeriets spetsprojektåtgärder. För att effektivisera rådgivningens kvalitet och genomslag är det enligt ett sakkunnigttrande viktigt att i fortsättningen öka också kompetensen i fråga om livsstilsrådgivning i hälsovårdarnas grundläggande utbildning.

Utskottet konstaterar att problemen med fysisk inaktivitet aktualiseras redan i tidig barndom när idrottsvanorna enligt undersökningar börjar stabiliseras redan efter tre levnadsår. För närvarande uppfyller endast en bråkdel av barnen under skolåldern den dagliga aktivitetsrekommendationen. Föräldrarna har en stor betydelse för barnets fysiska aktivitet, eftersom de har den primära rätten och det primära ansvaret i fråga om barnets fostran. Men personalen inom småbarnspedagogiken har genom sin utbildning en yrkesmässig kunskap och kompetens som ger en grund för att inverka på barnets fysiska aktivitet under vårdperioden. En passiv livsstil minskar barnens möjligheter att träna upp mångsidiga motionsfärdigheter. Därför är det viktigt att det i vardagen i varje dag hem identifieras behovet av att främja och möjliggöra att barnen dagligen rör på sig tillräckligt både inom daghemmets område och i den närliggande naturen. Daghemmets lokaler och gårdsplaner bör planeras och utrustas så att de lockar barnen till mångsidiga och trygga fysiska aktiviteter under dagen.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

I Finland har under 2010-talet pågått ett program för fysisk aktivitet och välbefinnande i småbarnspedagogiken, Glädje i rörelse, genom vilket man skapat goda nätverk och rutiner för att öka den fysiska aktiviteten i småbarnspedagogiken. Utvecklingsverksamheten har fått understöd från intäkterna av penningspelsverksamheten, men det har inte funnits något täckande understödssystem för kommunerna och andra aktörer.

Kulturutskottet inskräper att forskningen starkt visar på att stöd och åtgärder bör riktas in på att främja fysisk aktivitet bland barn under skolåldern. Utskottet menar att enligt handlingsmodellen i programmet Skolan i rörelse bör programmet Småbarnspedagogiken i rörelse sättas igång åren 2020—2022 för barnen inom småbarnspedagogik och förskola. Genom detta program bör man skapa förutsättningar för att låta högkvalitativa åtgärder för fysisk aktivitet nå alla enheter inom småbarnspedagogik i vårt land.

Motion i grundläggande utbildning

Vid utfrågningen lades det emfas på möjligheterna att öka skolgymnastiken och återställa den på en nivå som den har varit på tidigare. Det finns gott om hälsomässiga grunder för att öka skolgymnastiken och de senaste tidernas resultat om ökad bildskärmstid och ökad övervikt ger stöd för att öka skolgymnastiken. Över en fjärdedel av de finländska barnen i åldern 6—9 år har övervikt. I internationella undersökningar har det också observerats att mängden skolgymnastik förespeglar aktiviteten vid vuxen ålder. Utöver det förebådade ökad skolgymnastik i barndomen bättre fysisk kondition, mindre ryggsmärtor och mindre tobaksrökning vid 35 års ålder. Det har också iakttagits tecken på samband mellan mängden skolgymnastik och normalvikt.

I mätningarna inom det nationella systemet Move för uppföljning av funktionsförmåga deltog i överensstämmelse med grunderna för läroplanen sammanlagt över 90 000 elever i årskurs 5 och 8. Systemet ger viktig information nationellt, men också skolvis för lärarna. Resultaten ger grund för skolspecifika åtgärder genom vilka de ungas funktionsförmåga kan stödjas. Kulturutskottet ser det som viktigt att man i skolorna reagerar på resultaten och småningom går in för att sprida åtgärder som utvecklar funktionsförmågan i skolorna.

Kulturutskottet konstaterar att projektet Främjande av motion i skolan som upphörde i slutet av 2018 var mycket lyckat. Programmet har nått cirka 90 procent av kommunerna, grundskolorna och grundskoleleverna. I de skolor som omfattats av programmet har det enligt utfrågningen av sakkunniga skapats fungerande praxis som ökar barnens fysiska aktivitet eller åtminstone minskar sittandet under skoldagen. Den tilläggsfinansiering som programmet medfört har använts för att förbättra möjligheterna till motion i lokaler och på gårdsplaner under en tid då utbildningsresurserna inte har tillåtit sådana investeringar. Resultatet bör enligt sakkunniga inte bedömas endast utifrån mängden motion, utan också attitydförändringar och medvetenhet om effekter av lite motion är viktiga mål i arbetet för att öka den fysiska aktiviteten.

Nationella centret för utbildningsutvärdering Karvi producerar för statens idrottsråd en bedömning om spetsprojektperioden 2015—2018 för programmet Skolan i rörelse. Bedömningens syfte är att producera information om projektperiodens resultat och genomslag för att främja en mer aktiv och trivsamt skoldag. Ett annat mål är att producera information om organisering, styrning,

Betänkande KuUB 22/2018 rd

uppföljning och utvärdering av programmet och om programmets betydelse som redskap för styrning av idrottspolitiken. Utvärderingen genomförs i januari-mars 2019.

Tyvärr når Skolan i rörelse-verksamheten inte alla elever, eftersom det allmänt taget är lättast att få med de som redan rör sig mycket. Det är viktigt att minnas när främjandet av fysisk aktivitet i fortsättningen utvecklas inom enskilda skolor. En utmaning för Skolan i rörelse i framtiden är hur välfungerande praxis ska göras bestående, när statens projektfinansiering för ändamålet upphörde i början av 2019, och hur det säkerställs att skolgymnastiken kan få var och en att finna sitt eget sätt att vara tillräckligt fysisk aktiv med tanke på den egna hälsan.

Kulturutskottet betonar att för att garantera en god kvalitet på skolgymnastiken måste också en tillräcklig lärarutbildning tryggas. Som en följd av skolnedskärningarna har universiteten tvingats skära ner mängden undervisning, bland annat gymnastikundervisning i klasslärarutbildningen. Utskottet understryker betydelsen av hög kvalitet på gymnastikundervisningen i grundskolan. Lärare som undervisar i gymnastik bör ha tillräckliga färdigheter för att leda en högkvalitativ och inspirerande skolgymnastik.

Utskottet framhåller att skolelevernas fysiskt aktiva dag kan fortsätta i samband med skolan också efter skoldagen genom en ökning av olika slag av fritids- och klubbaktiviteter som bidrar till att locka alla till aktivitet. Utskottet stöder tanken att varje skola också ska ha idrottsklubbverksamhet. Skolornas och läroanstalternas användningsgrad på fritiden kan ökas ytterligare. Det skulle gynnas om kommunerna skulle skapa flexibla handlingsramar och bokningsmöjligheter exempel genom att utnyttja digitalisering.

Också föreningsverksamhet för elever i årskurs 1—6 kan placeras i direkt samband med skoldagen och i närheten av skolan och på så sätt bidra till att öka barnens fysiska aktivitet. Att integrera föreningsverksamhet med skolans eftermiddag skulle minska behovet av att skjutsa barnen till fritidsaktiviteter, öka barnens samvaro med den bekanta och trygga gruppen och dessutom ge familjerna mer gemensam tid. Utgångsmässigt bör barnens skoldag ändå inte förlängas oskäligt mycket och splittras upp strukturellt i fråga om fritidsaktiviteter, utan familjerna bör erbjudas flexibla lösningar för att främja barnens fysiska aktivitet.

Ett mångsidigt samarbete med lokala idrottsföreningar kan erbjuda olika idrottserfarenheter och på så sätt ge ett utmärkt stöd inte bara för att ta till sig en fysiskt aktiv livsstil men också för att ägna sig åt motoriskt mångsidig fysisk aktivitet. En sådan samarbetsmodell med skolan och olika föreningar förutsätter att de föreningar som medverkar är redo att samverka oavsett grenar och nedprioritera konkurrensen om nya aktiva inom den egna grenen. Utskottet ser det som mycket viktigt att barnen redan i ett tidigt skede kan pröva på olika grenar och fritidsaktiviteter för att de ska få möjlighet att finna den aktivitet som bäst motiverar dem att vara fysiskt aktiva en längre tid.

Gymnastik i läroanstalter på andra stadiet

Kulturutskottet vill understryka att en högkvalitativ idrottsfostran med sikte på att upprätthålla och förbättra de studerandes arbetsförmåga är extremt viktig både inom yrkesutbildning och gymnasiet. På grundval av vad som konstaterats vid utfrågningen av sakkunniga vore det viktigt att öka timantalet i ämnet i bägge utbildningarna, men särskilt inom yrkesutbildningen. Flertalet

Betänkande KuUB 22/2018 rd

av de studerande rör sig alltför litet med tanke på vad som är bra för hälsan och den framtida arbetsförmågan. Av gymnasisterna rör sig var femte (22 %) och av de yrkesstuderande var fjärde (24 %) minst en timme om dagen, det vill säga enligt rekommendationerna.

Kulturutskottet ser det som mycket rekommendabelt och aktuellt att programmet Studier i rörelse inleds på bred bas i gymnasier och yrkesläroanstalterna. I början av 2019 utlystes utvecklingsbidrag för ändamålet att sökas. Bidragens syfte är att stödja uppkomsten av en fysiskt aktiv verksamhetskultur i gymnasie- och yrkesutbildningen. Avsikten är att varje studerande ska vara fysiskt aktiv minst en timme per dag. För 2019 ingår i statsbudgeten 2,8 miljoner euro för att verkställa programmet. Utbyggnaden av Skolan i rörelse till läroanstalterna på andra stadiet inleddes genom ett pilotförsök redan 2017.

I läroanstalter på andra stadiet är mängden fysisk aktivitet enligt sakkunniga alarmerande liten och med avseende på funktions- och arbetsförmågan är det ytterst viktigt att de studerande i god tid lär sig hur arbetsförmågan kan stödjas i deras kommande yrke. I sakkunnigyttrandena varnas det för att exempelvis en del av de studerande vid yrkesskolorna med den nuvarande konstaterade svaga funktionsförmågan kommer att få invalidpension efter 40 levnadsår. Bland annat för att förhindra detta bör vi med alla medel främja fysisk aktivitet bland studerande på andra stadiet.

Det kan vara särskilt svårt att nå de som är fysiskt mest inaktiva med Studier i rörelse-verksamheten. Projektet Studier i rörelse får därför inte vara den enda åtgärden för att öka den fysiska aktiviteten inom yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen, då vi vill nå idrottsrekommendationerna på bred front i fråga om studerande på andra stadiet.

Utskottet betonar vikten av en god arbetsförmåga under hela karriären. Basen för en god arbetsförmåga bör säkerställas genom tillräcklig motion samtidigt med studierna för arbetslivet. Motions hälsoeffekter begränsar sig inte enbart till fysiska effekter utan också med tanke på psykisk hälsa har motion positiva verkningar exempelvis för att lindra stress. Det har betydelse bland annat då gymnasiestudierna blir mer teoribetonade.

Fysisk aktivitet vid högskolor

I redogörelsen sägs att högskolorna är en del av nätverket Studier i rörelse och deras enskilda projekt har under flera år fått stöd inom ramen för projektbidragen för en motionsinriktad livsstil. Högskolorna har emellertid ett större behov av att skapa en fysiskt aktiv högskolekultur och öka den fysiska aktiviteten bland studerande. Därför bör högskolorna enligt redogörelsen genomföra ett omfattande treårigt projekt som en del av programmet Studier i rörelse exempelvis under 2022–2024.

Utskottet konstaterar att För närvarande är högskolestudenternas dagar ytterst passiva och de sitter i genomsnitt över 10 timmer per dag. Därför bör studiemiljöerna utvecklas så att de stöder fysisk aktivitet, och det bör finnas idrottsanläggningar och möjligheter till fysisk aktivitet på campusen eller i närheten av dem. Utöver hälsofrämjandet stärker högskolemotionen gemenskapen bland de studerande. Också med tanke på det bör högskolorna bidra till att höja högskolemotionens synlighet och status.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Fysisk aktivitet bland äldre

Att vår befolkning åldras är en väsentligt faktum med verkningar på samhällets hållbarhet. När befolkningen snabbt blir äldre är det centralt att de äldre hålls friska och funktionsförmåga, dels för deras egen skull, dels med avseende på hela samhället. Av befolkningen på fem miljoner har över en miljon fyllt 65. Mängden 75 år fyllda uppgår till en halv miljon och kommer att fördubblas fram till 2040. Mängden personer över 90 år har fördubblats under 2000-talet. Deras antal är nu 50 000 och 2040 uppgår de redan till 140 000.

Enligt undersökningar kan personer över 65 minska risken för begränsningar i den fysiska funktionsförmågan med upp till 50 procent genom regelbunden motion. Också när funktionsförmågan redan har försvagats, är fysisk aktivitet det mest effektiva sättet att upprätthålla rörelseförmågan och funktionsförmågan i övrigt. För dessa personer är motionens effekter på välmåendet stora, men de har ofta svårigheter med att finna en lämplig form av organiserad motion. Idrottsverksamhet för äldre fokuserar enligt ett sakkunnigt yttrande på att organisera motion för de som är i god kondition och har funktionsförmågan i behåll, även om personer med något sämre kondition som ännu bor självständigt har ett stort behov av motion.

Den mest direkta nyttan fås genom att rikta in och ordna motionsaktiviteter för de 300 000—400 000 personer över 75 år som bor självständigt hemma och har begynnande problem med rörelseförmågan. De behöver lämpliga möjligheter för styrketräning och annan träning för att effektivt kunna förebygga ålderomsrelaterad förlust av muskelmassa, minska psykiska symptom, minska risken för minnessjukdom och fördröja framskridandet av minnessjukdom. Utskottet understryker att 2015 uppgick kostnaderna för äldreomsorg dygnet runt till cirka 2 896 miljoner euro. Om det med hjälp av tillräckligt tidigt genomförd organiserad motion går att sänka vårdkostnaderna med en procent, uppgår besparingen till 28 miljoner euro.

I redogörelsen föreslås åtgärdsprogram för äldre som bor hemma utan regelbunden service, försök bland personer som omfattas av hemservice och försök på serviceinrättningar för äldre för att fysisk aktivitet ska bli en del av det dagliga livet. Kulturutskottet stöder dessa projekt.

Vid utfrågningen av sakkunniga nämndes hälsomotionsprogrammet Kraft i åren för äldre, som har utvecklats uttryckligen för äldre med något nedsatt funktionsförmåga eller hälsa som bor hemma utan regelbundna tjänster (75+). Programmet har pågått i 13 år med gemensam finansiering från STEA, UKM och SHM.

Programmet har med hjälp av ett omfattande utbildningsprogram och mentorskap inriktat på tvärssektoriellt samarbete med kommunerna lyckats skapa motionsverksamhet för de äldre i målgruppen i enlighet med rekommendationerna. De regionala Kraft i åren-nätverken för lärande har byggts upp för att säkerställa att tjänsterna i kontaktytorna fungerar effektivt när vård- och landskapsreformen genomförs.

Enligt ett sakkunnigt yttrande kan handlingssätten inom projektet Kraft i åren tillämpas också för hemvård och slutenvård, ifall resurser tilldelas för ändamålet. Hemvården omfattar nästan 74 000 äldre, huvudsakligen personer över 75 år. Inom långtidsvården bor cirka 50 000 personer. Kulturutskottet ser det som ytterst angeläget att det tvärssektoriella nätverksbaserade arbetssättet som

Betänkande KuUB 22/2018 rd

skapades inom hälsomotionsprogrammet Kraft i åren för äldre tryggas och utsträcks till hela landet.

Ett motionsfrämjande, rehabiliterande vårdarbete har inte hört till hemvårdens tradition. Väsentligt för att åstadkomma en resultatbringande förändring i arbetskulturen som gynnar motion är enligt sakkunnigyttrandet att ett motionsfrämjande arbetssätt förankrats i gott ledarskap, strategin, långsiktig verksamhetsplanering, stärkandet av personalens kompetens, en åldersvänlig utveckling av miljön och utnyttjande av fysioterapeuter och idrottsproffs som konsulter för vårdpersonalen. Modellen för det tvärsektoriella samarbetet kring projektet Kraft i åren ställer organisationernas frivilligarbete och även de anhörigas resurser till hemvårdens förfogande som en del av de äldres aktiva vardag.

Kulturutskottet vill betona vikten av att mer än förr implementera motionsfrämjandet och rehabiliteringen som en del av vård- och omsorgstjänsterna för de äldre.

Elitidrott

Kulturutskottet instämmer med riktlinjen i redogörelsen att elitidrott är en viktig del av den finländska kulturen. Den finländska elitidrotten ska handla på ett etiskt och ansvarsfullt sätt, uppskattas av befolkningen och vara synlig och framgångsrik internationellt. I likhet med redogörelsen betonar utskottet att elitidrotten inspirerar och uppmuntrar till fysisk aktivitet, skapar lokal och nationell gemenskapskänsla, påverkar genom förebilder och sprider en positiv Finlandsbild. Undersökningar visar att 74 procent av finländarna är intresserade av att finländska idrottare får internationella framgångar, 72 procent av finländarna upplever att elitidrottarna erbjuder positiva exempel för andra att följa och 70 procent av finländarna upplever att de blir på gott humör av att följa med elitidrott.

Men den internationella konkurrensen om framgång hårdnar i alla grenar. Att upprätthålla eller förbättra den nuvarande framgångsnivån kräver enligt erhållet yttrande hårdare ansträngningar i hela elitidrottsfältet.

Den finländska elitidrotten är baserad på en bred verksamhet. I Finland kan man idrotta på elitnivå i över hundra grenar. Grenförbunden är över 70. Grenförbunden och föreningarna ansvarar för största delen av träningen via idrottarnas personliga tränare. Inom medborgarverksamheten omfattar samma idrottsförening vanligen både idrott för barn och unga, hobbyidrott och tävlings- och elitidrott. Även på riksnivå hör idrotten för barn och unga, hobbyidrotten och elitidrotten till samma paraplyorganisation, dvs. Finlands Olympiska kommitté.

I Finland är det statliga stödet till elitidrotten betydande. Största delen av statsunderstöden till grenförbunden riktas till utvecklingen av elitidrotten. Understöden till Olympiska kommittén och Paralympiska kommittén utgör direkt stöd till elitidrotten på samma sätt som stipendierna till idrottare och statsunderstöden till träningscenter och idrottsakademier. I understödspolitikerna för elitidrotten samarbetar undervisnings- och kulturministeriet tätt med Finlands Olympiska kommitté som centralt expertorgan.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Budgeten för toppidrottsenheten under Finlands Olympiska kommitté uppgår 2019 till cirka 10 miljoner euro. Av det fördelas 6 miljoner euro för att effektivisera träningen och cirka 2 miljoner euro används för förberedelse och deltagande i tävlingar med många grenar.

I sakkunnigyttrandet har förslagen som gäller stöd till elitidrott inklusive åtgärdsförslagen i redogörelsen sammanfattats i följande punkter:

- Öka statens årliga finansiering för elitidrott med 10 miljoner euro under den kommande valperioden. Målet bör vara en årlig ökning på 30 miljoner euro som genomförs under de tre följande valperioderna.
- Grunda Olympiafonden, som nämns i redogörelsen.
- Allokera extra resurser för idrottsakademier och träningscenter.
- Utarbeta vid behov en utredning om behovet av en elitidrottslag som en metod för ledarskap som stöder framgång i elitidrott.

Utskottet stöder dessa förslag.

Som viktigaste åtgärd för att utveckla statens idrottsbudget nämns i redogörelsen att öppna budgeten, det vill säga att tilldela motion och idrott tilläggsfinansiering genom budgetfinansiering utöver intäkterna från penningspel. Ärendet behandlas i fortsättningen också i avsnittet om finansiering av motion och idrott på grundval av finansutskottets utlåtande. Utskottet konstaterar ändå i sammanhanget att ökad finansiering för motion och idrott är befogat av flera orsaker. Utan betydande tilläggsfinansiering går det inte att främja framgång i elitidrott under nuvarande omständigheter. De extra allokeringar som behövs kan inte göras med den nuvarande finansieringsmodellen. Det handlar också om likabehandling mellan ansvarsområdena i fråga om statsfinansiering. Idrott är det enda ansvarsområdet vars hela statsfinansiering i praktiken kommer uteslutande från vinstmedlen från penningspel.

Kulturutskottet hänvisar i sammanhanget till sitt utlåtande till finansutskottet om propositionen om statsbudgeten för 2019 (KuUU 10/2018 rd — RP 123/2018 rd) där utskottet konstaterar att motion och idrott i dag är den enda sektor vars anslag helt och hållet kommer från inkomsterna från penningspelsverksamheten. Det är ytterst viktigt att finansieringskällorna för motionsverksamheten breddas och i högre grad vilar på budgetfinansiering. Pengarna till motion och idrott bör i framtiden komma från Olympiafondens intäkter, vinstmedlen från penningspel och i ökande grad från budgetmedel. Enligt utskottets bedömning måste strävan vara att stärka den sammanlagda finansieringen av motion och idrott så att toppidrotten år 2030 får cirka 30 miljoner mer per år än i nuläget.

Undervisnings- och kulturministeriet och olympiska kommittén har på grundval av redogörelsen redan inlett förtydligandet av ledarskapet för elitidrotten. Det innebär i synnerhet att tydliggöra arbetsfördelningen: i dag är det olympiska kommittén som leder och ansvarar för verksamheten, men med resursstyrningen delad mellan ministeriet och olympiska kommittén. Utskottet omfattar redogörelsens ståndpunkt att framgång i elitidrott bäst främjas av en modell där verksamhetsledningen och resurserna finns på samma ställe.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

vid utfrågningen av sakkunniga noterades betydelsen av träningen för idrottarna och tränarna. Utskottet understryker att en handledning och träning av god kvalitet från första början hindrar att intresset för aktiviteten upphör. Därför bör rekryteringen av kompetenta och utbildade tränare främjas och nivån på träningen bör säkerställas bland annat genom en högklassig tränarutbildning och ett tillräckligt internationellt tränarsamarbete.

De nuvarande 100 000 frivilliga tränarna behövs också i fortsättningen. För att möjliggöra detta måste de kostnader som träningen förorsakar tränarna själva minskas exempelvis genom att öka rätten till skatteavdrag för utrustning och redskap som behövs vid träningen och genom att höja maximigränsen per år för skattefria resekostnader som betalas av allmännyttiga samfund från 2 000 euro till 5 000 euro och genom att höja den övre gränsen per år för skattefritt dagtraktamente från 20 dagar till 50 dagar. Vidare har det föreslagits att det för yrkestränare ska utvecklas ett separat skattefritt tränarstipendium som en del av systemet med idrottsstipendier. Utskottet stöder dessa förslag.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att försörjningen och den sociala tryggheten och pensionskyddet för idrottare ofta är mycket bristfälliga. En stor del av våra vuxna elitidrottare lever på fattigdomsgränsen, exempelvis med hjälp av stipendier, och de kan inte tjäna in pension eller få inkomstbundet utkomstskydd för arbetslösa. Kulturutskottet betonar behovet av att förbättra idrottarnas möjligheter till försörjning och social trygghet och intjäning av pensionskydd redan under idrottskarriären och stärka idrottarnas möjligheter till försörjning under arbetskarriären genom att på alla sätt främja möjligheterna till utbildning redan i samband med idrottskarriären. Kulturutskottet framhåller att det långsiktiga målet måste vara att idrottsutövare ska ingå i det normala trygghetssystemet och att förmånerna (arbetslöshetsersättning, olycksfallsförsäkring, tillväxt i pensionskyddet osv.) ska ligga på samma nivå som för andra förvärvsarbetande.

Utskottet har i sitt färskta utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet om jämställdhetsombudsmannens berättelse till riksdagen 2018 (KuUU 19/2018 rd — B 22/2018 rd) tagit upp jämställdhetsfrågor inom idrottsbranschen i stor skala och även trakasserier som förekommit inom branschen. Utskottet ser det i sitt utlåtande som ytterst viktigt att det målmedvetna arbetet för jämställdhet inom idrott fortsätter enligt integreringsprincipen i all verksamhet och i allt beslutsfattande. Utskottet framhåller att det behövs fortlöpande och systematisk uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsläget utvecklas.

Utskottet ser det som absolut nödvändigt att effektiva åtgärder vidtas mot sexuella trakasserier inom motion och idrott. Det är ytterst oroväckande att idrottsaktiviteter kommer på tredje plats efter skolan och internet bland de omgivningar där mobbning förekommer. Aktörerna inom idrott och motion bör tillförsäkra alla som deltar i aktiviteterna möjlighet att tryggt utöva idrott. Inga former av trakasseri får tillåtas. Barn och unga behöver alldeles särskilt skydd. Utskottet ser det som ytterst angeläget att trakasseri inom motion och idrott undersöks och utreds vidare. Flera viktiga projekt pågår.

Finansieringen av motion och idrott

Den statliga idrottsfinansieringen bygger nästan helt på avkastningen från penningspelsverksamheten. För närvarande är den statliga idrottsbudgeten finansierad ur tipsmedel cirka 155 miljoner

Betänkande KuUB 22/2018 rd

euro om året. Redogörelsen föreslår tilläggsresurser för att öka motionen bland annat inom småbarnspedagogik, skolor, beväringstjänst och resurser för att upprätthålla och förbättra rörelseförmågan för äldre och för elitidrott och för byggandet av idrottsplatser. Redogörelsen framställer ett behov av tilläggsfinansiering på cirka 120 miljoner euro under 2020-talets första år. Permanenta utgiftsökningar uppgår i så fall till 37,5—44,5 miljoner euro, tillägg av engångsnatur till 40 miljoner euro och finansieringen för ett treårigt försöksprojekt till 39—48 miljoner euro. Så stora tillägg i statsfinansieringen för idrott förutsätter att totalfinansieringen ökas genom budgetmedel eftersom avkastningen från penningspelen inte under kommande år möjliggör en så stor tilläggsfinansiering för motion och idrott. Genom att överföra bland annat pensioner för idrottsutövare till att i likhet med konstnärspensioner betalas ur budgetmedel skulle det enligt redogörelsen bli möjligt att använda de penningspelsintäkter som sparas in exempelvis för tilläggsstöd till unga elitidrottare.

Finansutskottet anser att det är motiverat att finansieringen för idrott stärks för att främja motion som främjar medborgarnas fysiska aktivitet och hälsa. Samtidigt bör det bedömas huruvida en del av idrottsfunktionerna borde överföras till budgetfinansiering. Men utskottet noterar ändå att den ekonomiska utvecklingen och de offentliga finansernas hållbarhet ställer yttre villkor för nivån på budgetfinansieringen och höjningen av den, och även att inkomsterna från tippningen i fortsättningen är förenade med osäkerhet. Kulturutskottet delar finansutskottets ståndpunkt om behovet av att i mån av möjlighet öka budgetfinansieringen för att främja idrott och motion.

Enligt utlåtandet inbringar främjande av hälsa och välbefinnande senare uppenbara besparingar när kostnaderna för korrigerande tjänster minskar och skatteinkomsterna ökar. Förändringarna sker långsamt med flera års fördröjning, men på lång sikt minskar fördelarna med ökad rörlighet hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna. Samhällskostnaderna för brist på motion motsvarar minst de besparingar som eftersträvas genom vårdreformen. Det handlar därmed om betydande effekter på de offentliga finanserna och deras hållbarhet.

Statens idrottsråds publikation 2013:8 bedömde tilläggsresursernas allokering och effekter på rörligheten under regeringsperioden 2007—2011, då statens resurser för idrottsväsendet ökade med cirka 40 procent. Enligt idrottsrådets bedömning är det viktigt att inse att det inte finns ett direkt orsak och verkan-samband mellan åtgärder för idrott och väntade följdverkningar, exempelvis så att människors rörlighet skulle öka eller framgången i elitidrott skulle förbättras automatiskt då finansieringen ökas. Kulturutskottet instämmer i finansutskottets bedömning att vid tilldelningen av tilläggsresurserna måste det på grundval av forskningsdata säkerställas att resurserna leder till genomslag, särskilt bland de befolkningsgrupper som motionerar mindre än rekommenderat. Finansieringen bör vara långsiktig och den får inte splittras på alltför små programgrupper eller kortvariga projekt vars resultat inte hinner etableras som bestående verksamhet.

Finansutskottet betonar vikten av ledning genom kunskap för att förbättra verksamhetens genomslag. För det behövs kommensurabel information om idrottstjänster och deras genomslag. Vid utskottets utfrågning av sakkunniga har det också bedömts att information redan nu samlas in i stor mängd (bl.a. hos skolelever och idrottsföreningar), men den analyseras och utnyttjas inte tillräckligt.

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Kulturutskottet delar finansutskottets mening att den marginal som uppstår i idrottsfinansieringen främst bör allokeras för idrottsverksamhet som främjar folkhälsan och därmed hela samhällsekonomin. Att stödja elitidrott är befogat bland annat på grund av de gemensamma upplevelser den skänker, men ur de offentliga finansernas synvinkel är det viktigare att se till att främja sådan idrott som främjar folkhälsan. Olympiska kommittén har en viktig roll i att främja hälsa och vardagsmotion. Finansutskottet förutser i sitt utlåtande också att behoven hos hälsofrämjande idrott ska beaktas vid bedömning av den framtida användningen av inkomsterna för de intäkter av penningspelsverksamhet som nu används för veteran tjänster.

Penningspel och avkastning

Den avkastning som Veikkaus Ab:s penningspelsverksamhet ger är av stor samhällelig betydelse. År 2017 redovisade Veikkaus Ab cirka 1 miljard euro till staten i form av avkastning. Grunden för att upprätthålla ensamrätten är enligt EU-domstolens rättspraxis inte att avkastningen av penningspelen används till finansiering av allmännyttig verksamhet utan verksamheten för att förebygga skadeverkningar av spelande. I praktiken har intäkterna från Veikkaus Ab givetvis en stor betydelse med avseende på statens budgetekonomi och förmånstagarna. Vid sidan av att förebygga skadeverkningar av spelande är det därför angeläget att utveckla Veikkaus Ab:s verksamhet så att dess konkurrenskraft för digital affärsverksamhet och dess intäktsföring kan tryggas så väl som möjligt. Intäkterna från penningspel och lotteriskatt beräknas i framtiden minska när så kallad obligatorisk identifiering tas i bruk i början av 2022 (FvUB 31/2018 rd — RP 213/2018 rd). Beroende på innehållet i och nivån på begränsningarna beräknas obligatorisk identifiering minska Veikkaus Ab:s intäkter med 100—150 miljoner euro på årsnivå. För att förhindra skadliga verkningar av penningspel ser finansutskottet det i sitt utlåtande som viktigt att det också ingrips aktivt mot marknadsföring i strid mot lotterilagen (1047/2001). Veikkaus Ab har ensamrätt att anordna penningspel på finländska fastlandet, men exempelvis på teve- och radiokanalerna och på webbplatser förekommer rikligt med reklam för utländska penningspel. I utlåtandet hänvisas till direktivet om audiovisuella medietjänster som antogs i november 2018 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU) och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (68/2018) som träda i kraft i juni 2018. De metoder som avses här och som övrig lagstiftning möjliggör i fråga om tillsyn och annat måste användas effektivt för att bekämpa lagstridig verksamhet i tätt samarbete mellan olika myndigheter. Ett alternativ är att utreda möjligheterna att ta i bruk så kallad blockering. En utredning om detta är under arbete. Enligt erhållen utredning använder många europeiska länder redan olika slags tekniska hinder för att stoppa utbud av penningspel från andra länder.

Finansutskottet framställer i sitt utlåtande att kulturutskottet ska föreslå för godkännande av riksdagen ett ställningstagande om att trygga Veikkaus Ab:s verksamhet och aktivt ingripa i utländska spelbolags olagliga verksamhet och genom det möjliggöra en minskning av skadeverkningarna av spelande.

Momspraxis inom idrottstjänster

Det största problemet i den motions- och idrottsrelaterade företagsverksamheten är enligt de sakkunnigyttranden som kulturutskottet tagit del av allmänt branschens varierande momspraxis. Grunden för den praxis som tillämpas av beskattaren har visat sig vara rätt så oklar. Rättspraxis

Betänkande KuUB 22/2018 rd

har inte heller klargjort läget för aktörerna i branschen. Mervärdesskattesatsen för idrottstjänster varierar beroende på tjänsten från noll till den högsta skattesatsen. Kulturutskottet konstaterar att behovet av enhetliga momssatser för idrotts- och motionstjänster är helt uppenbart. I fortsättningen bör man eftersträva en enhetlig momssats inom idrotts- och motionstjänster.

Förvaltningsövergripande främjande av idrott och motion

I framtiden bör ett samordnande organ inrättas för idrottspolitik. Det bör tillsättas av statsrådet och ledas av undervisnings- och kulturministeriet samt ha en representation av alla de ministerier som på ett eller annat sätt anknyter till fysisk aktivitet och främjande av idrott (t.ex. UKM, SHM, KM, FM, MM och JSM) och vid behov även sakkunnigmedlemmar från till exempel organisationer utanför statsförvaltningen.

Kulturutskottet instämmer med förslagets grundläggande tanke, det vill säga en effektiv styrmekanism som överskrider förvaltningsgränserna och som kan främja de ovan konstaterade centrala idrottspolitiska helhetsmålen. Övriga förvaltningsområden har för närvarande inga åligganden att beakta främjandet av motion och idrott i sina beslut. Utskottet ser det som nödvändigt för att nå målen över förvaltningsgränserna att den högsta styrningen förläggs till statsrådsnivå. Utskottet understryker att det omfattande åtgärdsprogram för att främja fysisk aktivitet kan genomföras endast genom samarbete och gemensam finansiering mellan förvaltningsområdena. Undervisnings- och kulturministeriets finansieringsandel är inte tillräcklig för ändamålet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 6/2018 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att

- 1. regeringen säkerställer styrningen och verkställandet över förvaltningsgränserna av den idrottspolitiska redogörelsen (SRR 6/2018 rd); i sammanhanget ska regeringen överväga koordinering av idrottsfrämjande på statsrådsnivå och att stärka ställningen för statens idrottsråd, exempelvis för att effektivisera utvärderingen av genomslaget, och att placera idrottsrådet i samband med statsrådets kansli; dessutom ska regeringen överväga lämpligheten av temaorienterad budgetering, som utskottet stöder, för förvaltningsövergripande främjande av fysisk aktivitet,*
- 2. regeringen bedömer över förvaltningsgränserna systemet för styrning av motionsidrott och hälsofrämjande motion och dess funktion och förtydligar som del av det exempelvis de regionala organisationernas roll för att öka den fysiska aktiviteten,*

Betänkande KuUB 22/2018 rd

3. *regeringen främjar en ökning och förbättring av kompetens och medvetenhet om den fysiska aktivitetens hälsoeffekter och ökad fysisk aktivitet inom social- och hälso- och sjukvårdens tjänster på alla nivåer av tillhandahållande av tjänster från rådgivning till äldreomsorgen,*
4. *regeringen främjar i allt väsentligt de praktiska möjligheterna till fysisk aktivitet för befolkningsgrupper som på grund av begränsad funktionsförmåga eller annan motsvarande orsak har begränsade möjligheter att jämlikt och på lika villkor ägna sig åt motion och idrott, bland annat genom att säkerställa tillgången till assistenttjänster, hjälpmedel och transporttjänster som behövs inom paraidrott och specialidrott,*
5. *regeringen överväger möjligheten att genom ett nytt extra penningstöd motivera grenförbund inom idrott och andra medborgarorganisationer som får statsunderstöd att med större genomslag än nu verka för tillgänglighet, jämställdhet och likabehandling inom motion och idrott,*
6. *regeringen satsar tillräckligt på att utvidga Skolan i rörelse-verksamheten till alla skolstadier och småbarnspedagogiken, för att främja fysisk aktivitet särskilt inom de elev- och studerandegrupper som är allra mest inaktiva, och för att förbättra kvaliteten och genomslaget i fråga om gymnastik i skolor och läroanstalter.*
7. *regeringen främjar aktivt klubb- och fritidsverksamhet som ordnas efter skoldagen i samarbete med skolor, idrottsföreningar m.fl. och andra aktörer inom tredje sektorn och genomförandet av hobbygarantin för alla barn och unga oavsett familjens ekonomiska situation,*
8. *regeringen bedömer behovet av att stifta en separat lag om elitidrott för att stödja Olympiska kommitténs breda ledningsansvar för att leda och utveckla elitidrotten,*
9. *regeringen efterlyser metoder för att utveckla och förbättra idrottarnas och de professionella och frivilliga tränarnas ekonomiska ställning,*
10. *regeringen klargör momspraxis för idrottstjänster genom att utöver de hälso- och välfärdstjänster som hör till nollskatteklassen sammanföra alla idrottstjänster i en bred momsats vars nivå motiverar till att motionera och idrotta,*
11. *regeringen vidtar åtgärder för att trygga Veikkaus Ab:s verksamhet genom att aktivt ingripa i utländska spelbolags olagliga verksamhet på det finländska fastlandet och på så sätt effektivare minska skadeverkningarna av penningsspel, och genom lagstiftning och på andra sätt tillförsäkra Veikkaus Ab en stabil verksamhetsmiljö där spelandet bättre än förr kanaliseras till bolagets spelverksamhet, och*
12. *regeringen säkerställer en tillräcklig finansiering för det omfattande arbetet för att främja motion och idrott och finansierar det i mån av möjlighet i fortsättningen utöver med avkastning från penningsspel också med medel ur den egentliga budgetekonomin och genom att rekapitalisera Olympiafonden.*

Betänkande KuUB 22/2018 rd

Helsingfors 7.3.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Ritva Elomaa saf (delvis)
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Sami Savio saf (delvis)
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd
medlem Raija Vahasalo saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.